2. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України № 60 від 2.03.2007 р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/ME131588
3. У 2021 році частка продукції аграрного сектору становила 41% від загального експорту України. Українська аграрна конференція : веб-сайт. URL: https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4518/pravylaoformlennyaspyskuvykorystanyhdzherel.pdf (дата звернення 12.10.2022)

УДК 69.658.5

Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ЕКЗОГЕННИХ ВИКЛИКІВ

Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств різних форм власності та розмірів швидкої адаптації до екзогенних викликів середовища функціонування. Спочатку поява COVID-19, а тепер ще й введення військового стану актуалізують потребу впровадження системи заходів, яка зможе допомогти підприємствам залишитись на плаву, а також розвиватись навіть в умовах наявності великої кількості ризиків та загроз. Такою системою активної протидії усім можливим ризикам та загрозам як внутрішнього, так і зовнішнього середовища має стати впровадження антикризового менеджменту.

Загалом економічна категорія «антикризове управління» розглядається як комплексне, багатофакторне поняття, яке до цього часу доповнюється і удосконалюється вітчизняними та закордонними вченими. Тим паче кризові процеси, що зараз існують в світі дозволяють розглянути це поняття під новим кутом та відпрацювати на практиці механізми протидії негативним впливам середовища. Аналіз наукової літератури показав, що сучасні дослідження надають широкий спектр визначень антикризового управління, які відображають сутність цієї категорії, окремі управлінські механізми, головне завдання, заходи і процедури. У науковій літературі існують різні підходи до трактування даного поняття, зокрема як:

управління в умовах економічної кризи;
управління при загрозі банкрутства;
управління з попередження появи кризових процесів;
управління в умовах наявної кризи [1].

Пропонуємо підхід, згідно якого антикризове управління має носити не ситуаційний, а системний, постійний характер, оскільки сучасні підприємства мають не тільки вчасно реагувати на кризу, що настала, але й попереджувати усі можливі ризики, загрози та їх негативний вплив на підприємницьку діяльність. Кожне управлінське рішення на різних рівнях має передбачати стратегічне бачення та комплексний вплив на стабільність функціонування кожного відділу, підрозділу та загалом підприємства. Саме тому під антикризовим управлінням розуміємо комплексну систему управління підприємством, що має бути інтегрована в усі бізнес-процеси, мати стратегічний характер на основі постійного моніторингу змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, передбачати моделювання, прогнозування стійкості, сталості розвитку

підприємства з подальшим усуненням ризиків і загроз, які негативно можуть вплинути на реалізацію поставлених цілей.

Звичайно, що у ринковій економіці ліквідація нежиттєздатних підприємств є необхідною умовою ринкового механізму, адже набагато складніше забезпечити тривалість життєвого циклу підприємства. Цікавим є той факт, що європейські підприємства найчастіше використовують такі антикризові стратегії як стабілізація, реструктуризація та розвиток, тоді як в Україні використовують реструктуризацію, санацію та ліквідацію підприємств як вид антикризового управління [2].

Підприємства сьогодні намагаються використовувати нові інструменти, стратегії антикризового управління, проте процес впровадження таких змін важкий та довготривалий. Він передбачає використання повної, актуальної, достовірної інформації для прийняття різного роду управлінських рішень із визначенням масштабу та ступеня впливу ризиків на діяльність підприємства. Окрім того, необхідне введення у штат відповідної посади антикризового менеджера, який буде розробляти стратегію та слідкуватиме за її реалізацією та впровадженням на всіх рівнях управління. При чому прийнятті рішення мають бути узгодженні між собою та відповідати загальній стратегії діяльності підприємства. У кожного менеджера має бути алгоритм із конкретних заходів (альтернатив), які допоможуть правильно визначити ситуацію та обрати той шлях протидії кризовим явищам, який пришвидшить процес її подолання або допоможе усунути проблему навіть перед її появою. Наступним кроком є передача відповідних розпоряджень до працівників підприємства із контролем над виконанням антикризових заходів. Вони мають бути доведені у зрозумілій формі, виконавці мають бути наділені відповідними правами, повноваженнями та відповідальністю для виконання цих рішень.

Іншим моментом може бути не можливість впровадити нову посаду на підприємстві, тоді відбувається підвищення кваліфікації вищої та середньої ланки менеджерів з тим, щоб кожен формував відповідну стратегію попередженню та протидії кризовим явищам на власник ділянках. Головну роль в об’єднанні та узгодженні таких зусиль бере на себе керівник підприємства, оскільки має бути єдина стратегія діяльності в умовах кризи для усіх підрозділів та служб.

На сьогодні система заходів для попередньої діагностики та зменшення негативного впливу від вже наявних ризиків і загроз має спиратись на використання сучасних інструментів механізму антикризового управління підприємством. До них слід віднести: ризик-менеджмент; стратегічне та тактичне управління; реінжиніринг; бенчмаркінг; реструктурування; управління фінансовою стійкістю підприємством.

Звичайно, що діджиталізація підприємницької діяльності дозволяє розширити ці інструменти та впроваджувати під час застосування антикризового менеджменту нові технології. До такого цифрового інструментарію в процесі антикризового менеджменту підприємства слід віднести застосування цифрових технологій автоматичної розсилки, нагадування про актуальні борги, штучного інтелекту, цифрових технологій блокчейну та роботокарів для оптимізації запасів на складі, цифрових технологій оброблення і накопичення інформаційних даних, запровадження системи контролю за управлінням логістичної та збутової діяльності та ланцюгами поставок з використанням технології блокчейн, впровадження системи контролю з використанням технології блокчейн, впровадження комплексної системи онлайн-тренінгів, застосування цифрових технологій тестування та консультації працівників, технології штучного інтелекту для створення та контролю задач, технології штучного інтелекту та RPI (парсинг), технології BI, застосування А/Б-тестів тощо [3].

Отже, застосування антикризового менеджменту підприємствами в умовах екстремальних екзогенних викликів передбачає впровадження підприємствами дієвої системи антикризового управління, що має не тільки зменшувати вплив вже існуючих

ризиків та загроз, але й працювати над упередженням їх появи. Така система має бути застосована на усіх рівнях управління з використанням сучасного інструментарію для забезпечення стійкості існування та сталості розвитку підприємства. Адже кризи, які зараз впливають на діяльність підприємств, довели необхідність впровадження стратегії антикризового управління та важливість використання при цьому цифрових технологій. Наступним кроком дослідження буде виявлення тих цифрових технологій, які дозволять підприємствам швидко і з найменшими витратами долати усі екзогенні екстремальні виклики.

Список використаних джерел

1. Піюренко І.О. Основні теоретичні концепції антикризового управління підприємством. *Бізнес-навігатор.* 2012. № 3. С. 173-178.

2. Ладунка І.С., Андрюшина О.І. Антикризове управління підприємством. *Економіка і суспільство.* 2017. № 8. С. 278-281.

3. Кулиняк І., Копець Г., Горбенко Т. Цифровий інструментарій антикризового менеджменту підприємств. *Економіка та суспільство.* 2022. №35. URL: https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1082

УДК 330

Шара О.Р., Дебела В.А., студентки; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

TEAM-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ЕЛЕМЕНТ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ

Задля реалізації життєвих цілей кожна особистість має оволодіти самоменеджментом, який передбачає здатність людини організовувати свою життєдіяльність так, щоб чітко розплановувати свій робочий та вільний час, ефективно управляти своїми ресурсами, тобто вміти їх набувати, зберігати, розвивати та раціонально використовувати. Самоменеджмент як сукупність дієвих методів, операцій, інструментів, сприяє самореалізації особистості, досягненню успіху в особистому житті та професійній діяльності.

До загальних функцій самоменеджменту можна віднести: постановка цілі, планування, прийняття рішень, реалізація та організація, контроль, а також інформацію та комунікацію. В залежності від цього можна трактувати, що самоменеджмент через технологію, яка дає змогу правильно ставити перед собою цілі, організовувати роботу з використанням сучасних методів ефективного використання часу, а також взаємодіяти з колегами, долати обмеження, розвивати організаторські здібності.

Основними аспектами розвитку особистості є використання часу, уникнення стресу та коригування поведінки в стресових ситуаціях, уміння працювати в колективі та ефективно взаємодіяти з ним, самопрезентація, отримання схвалення своїх дій від оточуючих, ефективне використання власних можливостей.

Відповідно до цього виділяють основні напрями самоменеджменту:

тайм-менеджмент – технологія раціонального розподілу та підвищення ефективності використання часу;

стрес-менеджмент – сукупність заходів щодо запобігання виникнення стресових ситуацій та реабілітації особистості після їх виникнення, зміцнення її стресостійкості;

team-менеджмент – сучасний підхід до створення команди, управління змінами та конфліктами в колективі, підвищення ефективності командної роботи;